

TJÄNSTESKRIVELSE**Regionkontoret**

Anders Thorstensson, utvecklingsstrateg
Avdelningen för uppföljning och analys
072-171 53 58

Datum
2017-03-07

Diarienummer
RS150407

Regionstyrelsen

Prehospital psykiatrisk resurs

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen noterar slutsatserna i utredningen Prehospital psykiatrisk resurs i Halland och tar med dessa som underlag inför kommande uppdrag till Psykiatrin Halland.

Sammanfattning

Regionfullmäktige beslutade 2016-10-26 att regionen skyndsamt ska utreda möjligheterna att införa prehospital psykiatrisk resurs i Halland.

Utredningen belyser pågående utvecklingsaktiviteter och förutsättningar att i Halland införa prehospital psykiatrisk vård. Ambulansverksamheten hade 2015 ca 45 000 uppdrag och utav dessa bedömde ambulanssjukvården att ca 750 hade en psykiatrisk frågeställning. I ungefär hälften av dessa fall omhändertas personen på plats utan transport till vårdinrättning. Den andra hälften transporteras med ambulans till sjukhus. Ett samarbete pågår mellan ambulanssjukvården, psykiatrin och FoU i Region Halland. Syftet är att skapa ett bättre och mer effektivt omhändertagande av personer med psykiatrisk frågeställning.

Ambulanssjukvården är i dag utrustad med standardambulanser (fordon med bår). Det finns inga akutbilar inom regionens ambulanssjukvård. Att utrusta en ambulans med en psykiatrisjuksköterska som en extra resurs utöver den ordinarie ambulanspersonalen innebär dels kostnads- och bemanningsproblematik, men också svårigheter kring hur detta ska organiseras rent praktiskt. Det bedöms inte vara ett optimalt sätt att använda de sjuksköterskeresurser som finns.

Den pågående genomlysningen av psykiatrin pekar på möjligheten att starta mobila team inom psykiatrin för bedömning och omhändertagande på plats som inte kräver ambulanssjukvårdens resurser. Goda erfarenheter av sådana mobila team finns sedan tidigare i andra landsting, t.ex. Östergötland och Västra Götaland. Mobila team bedöms även minska behovet av inläggning på vårdavdelning.

Bakgrund

Prehospital psykiatrisk resurs är ett projekt som bedrivs i Västra Götaland, där en psykiatrisjuksköterska följer med ambulanssjuksköterskan ut i en bedömningsbil. En sådan resurs bedöms kunna leda till effektivare vårdkedja, ett bättre bemötande samt avlastning för övriga som i dag är inblandade i vårdkedjan, t.ex. akutsjukvård och polis.

Övervägande

Halland är ett litet län och bedömningen är att regionen har ett för litet patientunderlag för att motivera en särskild psykiatrisk ambulansenhet (prehospital psykiatrisk resurs). Patientunderlaget har även en relativ stor geografisk spridning. En särskild psykiatrisk ambulansenhet medför även en kostnadsökning. I nuläget har regionen dessutom betydande problem med att rekrytera psykiatrisjuksköterskor till den ordinarie vården. Utgångspunkten är att ambulanssjukvården ska omhänderta alla patientgrupper oavsett sjukdom, dvs. även personer med svår psykisk ohälsa. För att utveckla det akuta omhändertagandet av personer med psykisk ohälsa och säkerställa god vård behövs en ökad samverkan mellan främst ambulanssjukvården och de psykiatriska verksamheterna.

Regionkontoret

Catarina Dahlöf
Regiondirektör

Haleh Lindqvist
Hälsa- och sjukvårdsutvecklingsdirektör

Bilaga: Prehospital psykiatrisk resurs i Halland.

Styrelsens/nämndens beslut delges

Psykiatrin Halland

Ambulans diagnostik och hälsa

Regionkontoret
Avdelningen för uppföljning och analys

Datum
2017-01-23

Diarienummer
RS150407

Prehospital psykiatrisk resurs i Halland

Innehåll

1	Bakgrund.....	3
2	Erfarenheter av prehospital psykiatrisk vård i andra landsting.....	4
2.1	Stockholms läns landsting – Psykiatrisk akut mobilitet (PAM).....	4
2.2	Västra Götalandsregionen – Prehospital psykiatrisk resurs (PPR).....	4
2.3	Region Skåne.....	4
2.4	Region Östergötland.....	5
3	Förutsättningar och utvecklingsinsatser i Halland	6
3.1	Allmänt.....	6
3.2	Volymer.....	6
3.3	Ekonomi	6
3.4	Pågående utvecklingsinsatser.....	6
4	Överväganden.....	8
4.1	Prehospital psykiatrisk resurs – inget rimligt alternativ	8
4.2	Förstärkt psykiatrisk kompetens inom ambulanssjukvården	8
5	Slutsatser	9
5.1	God vård	9
5.2	Litet län, begränsat underlag och spridd geografi.....	9
5.3	Utveckla det akuta omhändertagandet.....	9

1 Bakgrund

Regionfullmäktige beslutade 2016-10-26 att regionen skyndsamt ska utreda möjligheterna att införa prehospital psykiatrisk resurs i Halland. Bakgrunden till beslutet är en motion¹ inlämnad av Agnes Hulthén (V) 2015-11-17.

Prehospital psykiatrisk resurs är ett projekt som bedrivs i Västra Götaland, där en psykiatrisjuksköterska följer med ambulansjuksköterskan ut i en bedömningsbil. En sådan resurs bedöms kunna leda till effektivare vårdkedja, ett bättre bemötande samt avlastning för övriga som i dag är inblandade i vårdkedjan, t.ex. akutsjukvård och polis.

Psykiatrin i Halland har beretts möjlighet att yttra sig om motionen. Driftnämnden psykiatri ser i dagsläget inte något behov av att låta utreda prehospital psykiatrisk resurs ytterligare, men följer med intresse de erfarenheter som andra landsting gjort av projektet.

I handläggningen av detta ärende har både Psykiatrin Halland och Ambulans, diagnostik och hälsa varit delaktiga.

¹ "Motion om att utreda möjligheterna att införa Prehospital Psykiatrisk Resurs i Halland", Dnr RS150407.

2 Erfarenheter av prehospital psykiatrisk vård i andra landsting

De utvecklingsinsatser och projekt som för närvarande pågår i landet inom ramen för prehospital psykiatrisk vård går under olika namn och organiseras på olika sätt. Det kan till exempel handla om en separat akutenhet för enbart psykiatripatienter (se Stockholms läns landsting nedan) eller om en befintlig akutverksamhet som kompletteras med psykiatrikompetens (se Västra Götalandsregionen). Gemensamt för de olika initiativen är att de syftar till att förbättra vårdkedjan och omhändertagandet av patienter med psykiatrisk problematik.

Mer information om respektive projekt följer nedan.

2.1 Stockholms läns landsting – Psykiatrisk akut mobilitet (PAM)

I Stockholm pågår sedan våren 2015 ett pilotprojekt där en psykiatrisk akutbil bemannas av en ambulanssjukvårdare och två psykiatrisjuksköterskor. Akutbilen är en vanlig ambulans som är utrustad med säten istället för bårar – och därmed inte får benämnas ambulans. Uppgiften är att göra akuta psykiatriska bedömningar och omhändertaganden på plats. Pam, psykiatrisk akut mobilitet, är det officiella namnet på projektet.

Enheten dirigeras ut via SOS Alarm och är operativ mellan klockan 15-01, då behovet erfarenhetsmässigt är som störst. SOS Alarm i Stockholm får in cirka 900 psykiatrirelaterade larm i månaden. Polisen i Stockholm får in ungefär 400 larm i månaden som involverar psykisk ohälsa. Psykiatriambulansen i Stockholm ska utvärderas under 2017, men har redan nu fått klartecken att fortsätta åtminstone fram till mars 2018.

2.2 Västra Götalandsregionen – Prehospital psykiatrisk resurs (PPR)

Sahlgrenska universitetssjukhuset bedriver sedan oktober 2015 projektet Prehospital psykiatrisk resurs. En bedömningsbil ur ambulanssjukvårdens befintliga bestånd, som vanligtvis är enkelbemannad av en ambulanssjuksköterska, har kompletterats med en psykiatrisjuksköterska. Bedömningsbilen har blåljusbehörighet och utgår från ambulansstationen i Gullbergsvass. Bilen larmas ut via SOS Alarm och kör alla dagar i veckan klockan 17-02. Även somatiska larm kan tilldelas enheten, även om riktad styrning mot psykiatriska uppdrag varit ett uttalat arbetssätt både från SOS Alarm och utifrån personalens egna identifieringsverktyg. Antalet ambulansuppdrag per år under rubrikerna psykiatri och intoxication är drygt 4 700 stycken i Göteborg med tillhörande kranskommuner, vilket motsvarar ungefär 400 uppdrag i månaden.

Psykiatri bedrivs vid fem sjukhusförvaltningar i Västra Götaland och mobila team finns vid de flesta psykiatriska klinikerna. Till skillnad mot dessa ingår ovan bedömningsbil i den vanliga prehospitala verksamheten och kan enbart larmas ut från 112.

Projektet Prehospital psykiatrisk resurs har utvärderats genom en strukturerad genomgång av 99 slumpvis utvalda ärenden utifrån data i berörda journalsystem. I patientgruppen är ångest, suicidtankar och missbruk de vanligaste förekommande symtomen. 72 procent har sedan tidigare en psykiatrisk diagnos och 51 procent har en pågående kontakt med den specialiserade psykiatriska öppenvården. Av de 99 ärenden som kartlagts åkte hälften av patienterna med till sjukhus, varav ca två tredjedelar lades in i heldygnsvården. Av de patienter som kvarstannade i hemmet var det 6 procent som inom tre dygn åter sökte sjukhusvård.

2.3 Region Skåne

I Region Skåne beslutade Regionstyrelsen i juni 2016 att införa en försöksverksamhet med psykiatriambulans i begränsad omfattning där en ambulans används kompletterad med psykiatrisjuksköterska. Verksamheten hade inte startat upp i januari 2017.

I en allmän översyn som nyligen genomförts av den prehospitla vården i Region Skåne, betonas vikten av att försöket med psykiatriambulans testas i olika delar av Skåne, och att syftet med projektet i första hand bör vara att bidra till kunskapsuppbyggnad inom ambulanssjukvården. Eftersom den psykiska ohälsan är vanligt förekommande finns det stora fördelar med att förstärka kompetensen hos all personal inom ambulanssjukvården. Ambulanssjukvården i Skåne omhändertar och behandlar totalt omkring 160 000 patienter om året. Det uppskattas att mellan 5 och 10 procent av patienterna skulle kunna ha en psykiatrisk problematik.

2.4 Region Östergötland

I Östergötland har regionfullmäktige behandlat en motion med förslag om att starta ett pilotprojekt i regionen med psykiatrisk akutbil. Motionen besvarades med hänvisning till ett pågående utvecklingsarbete och där den samlade bedömningen var att projektet *Bedömning och hänvisning av patient till optimal vårdnivå* bör avslutas innan ytterligare nya projekt initieras. I detta projekt ingår alla patientgrupper oavsett sjukdom, det vill säga även människor med svår psykisk ohälsa. Kontakten mot alla vårdnivåer ses över; mot 1177, primärvård och specialistvård. En viktig del i projektet är att nyttja ambulanssjuksköterskans möjligheter att göra en bra bedömning samt att ge ett optimalt omhändertagande och att hjälpa patienten till optimal vårdnivå.

I Östergötland finns på flera håll mobila team, eller mobilitet på annat sätt, och där kan också patienten få hjälp med transport till sjukhuset om så behövs.

3 Förutsättningar och utvecklingsinsatser i Halland

3.1 Allmänt

Omhändertagandet av personer med psykiatrisk problematik utanför sjukhuset kräver goda kunskaper inom både psykiatri och somatik. För att på bästa sätt kunna möta individen i dessa situationer behöver ambulansorganisationen ha tillgång till rätt kompetens och resurser. Att utveckla omhändertagande av personer med psykiatrisk problematik förutsätter en samverkan mellan psykiatrin och ambulansorganisationen.

I Halland finns det 19 ambulanser placerade på fem platser samt vid tre filialer. Ambulanserna är utrustade för avancerad akutsjukvård och för att fungera som en förlängd arm till sjukhusen. I Halland finns det inga akutbilar inom ambulanssjukvården.

3.2 Volymer

Psykiatrin Halland har, för sina drygt 330 000 invånare, utbudspunkter för psykiatrisk öppenvård i Kungsbacka, Varberg, Falkenberg, Halmstad, Laholm och Hyltebruk. Heldygnsvård, inklusive psykiatrisk akutverksamhet, finns på sjukhusen i Varberg och Halmstad.

Ambulansverksamheten hade 2015 ca 45 000 uppdrag och utav dessa bedömde ambulanssjukvården att ca 750 hade en psykiatrisk frågeställning. I ungefär hälften av dessa fall omhändertas personen på plats utan transport till vårdinrättning. Den andra hälften transporteras med ambulans till sjukhus.

Ytterligare cirka 750 uppdrag, av totalt 45 000, bedömdes som intoxication. Hur många av dessa som kan relateras till en psykiatrisk problematik, t.ex. suicidsyfte eller annan orsak, är oklart. Inom ambulanssjukvården pågår en kartläggning runt denna frågeställning. Majoriteten av samtliga intoxicationer transporteras till en somatisk akutmottagning.

Under 2015 registrerades drygt 5 200 akutbesök vid de två psykiatriska akutmottagningarna i Halland, varav ca 375 personer transporterades med ambulans (ca 7 procent).

3.3 Ekonomi

En dygnsambulans som är i drift 24 timmar per dygn kostar ca 7 mkr per år.

Om en ambulans kompletteras med en psykiatrisjuksköterska dagligen mellan kl. 15-01 ökar kostnaden med drygt 0,9 mkr per år och ambulans. En sådan extrabemannad ambulans har inte möjlighet att erbjuda anhörig att följa med transporten.

En ambulans där en ambulansjuksköterska ersätts med en psykiatrisjuksköterska dagligen mellan kl. 15-01 bedöms vara kostnadsneutral. En sådan bemanning innebär dock en begränsad tillgänglighet och kapacitet i situationer som inte är av psykiatrisk karaktär, t.ex. vid hjärtstopp.

3.4 Pågående utvecklingsinsatser

Ett samarbete har nyligen inletts mellan ambulanssjukvården, psykiatrin och FoU i Region Halland. Ett första steg är en kartläggning som ska ligga till grund för att identifiera möjliga förbättringsåtgärder i syfte att skapa ett bättre och mer effektivt omhändertagande av personer med psykiatrisk frågeställning.

Med hjälp av patientuppgifter från journalsystemen VAS och Paratus kartläggs patienter som under 2015 vårdats inom ambulanssjukvården eller psykiatris öppenvård och heldygnsvård med kontaktorsak psykiatri eller intoxication. Kartläggningen ska svara på frågor som exempelvis vilka

insatser som gjordes vid ambulansomhändertagandet, hur patienten bedömdes vid ankomst till sjukhus och om patienten skrevs in. Utifrån resultatet kommer möjliga förbättringsområden att identifieras. En personell resurs på 25 procent är avsatt till projektet fram till och med maj 2017. Sammanställning och analys av insamlade uppgifter sker i ett utvärderingsdokument som tagits fram av ambulansöverläkare och verksamhetsutvecklare.

I de fortsatta planerna för samarbete mellan ambulansen och psykiatrin finns förslag på att införa SPISS; en e-utbildning i suicidprevention som riktar sig till medarbetare inom psykiatri, närsjukvård, ambulans, polis, brandkår och andra aktörer som kommer i kontakt med suicidnära medborgare. Denna utbildning används redan i andra regioner och landsting. Ett annat förslag är utveckling av verktyget RETTS för psykiatripatienter.

4 Överväganden

Den allmänna utgångspunkten med prehospital psykiatrisk vård, som ibland lite oprecist benämns psykiatrisk ambulansenhet, är att få en *effektivare vårdkedja* med vård på *rätt vårdnivå*, bättre *bemötande* samt att avlasta akutsjukvård och polis.

Ambulanssjukvården är i dag utrustad med standardambulanser (fordon med bår). Det finns inga akutbilar inom regionens ambulanssjukvård.

Halland är ett relativt litet län och bedömningen är att länet har ett för litet patientunderlag för att motivera en särskild prehospital psykiatrisk resurs. Psykiatriförvaltningen bedöms vidare sakna medel för en prehospital psykiatrisk resurs bemannad med psykiatrisjuksköterska inom ramen för befintlig ambulansorganisation. Vidare bör även beaktas svårigheterna att rekrytera psykiatrisjuksköterskor.

4.1 Prehospital psykiatrisk resurs – inget rimligt alternativ

En ambulans bestående av en ambulanssjukvårdare och en psykiatrisjuksköterska får ett begränsat användningsområde och är inte optimal i det fall enheten kallas ut till andra larm, exempelvis ett hjärtstopp. Att utrusta en ambulans med en psykiatrisjuksköterska som en extra resurs utöver den ordinarie ambulanspersonalen innebär dels kostnads- och bemanningsproblematik, men också svårigheter kring hur detta ska organiseras rent praktiskt. Det bedöms inte vara ett optimalt sätt att använda de sjuksköterskeresurser som finns.

Prehospital psykiatrisk resurs innebär också en utmaning avseende principen att vården ska ges på lika villkor. De försök som pågår i andra landsting med en psykiatrisk akutbil drivs i projektform och avgränsar sig till en större stad med närliggande orter. Om ambulanser med psykiatrikompetens skulle placeras ut vid flera ordinarie utbudspunkter i Halland medför detta ökade kostnader och bemanningssvårigheter. En enstaka psykiatrisk akutbil i hela Halland bedöms omfatta ett alltför stort upptagningsområde för att kunna ge vård inom rimlig tid.

4.2 Förstärkt psykiatrisk kompetens inom ambulanssjukvården

Att utveckla en fördjupad samverkan mellan akutpsykiatrin, somatiska akuten och ambulansen där den somatiska ambulanssjukvården förstärks med psykiatrisk kompetens skulle däremot vara ett intressant, mer flexibelt och kostnadseffektivt alternativ. Detta är ett arbete som delvis redan har påbörjats. Den kartläggning som nu genomförs av Ambulanssjukvården i samverkan med Psykiatrin, kan också bidra med förslag kring hur ett bättre bemötande av psykiatriska patientgrupper kan organiseras.

5 Slutsatser

5.1 God vård

Regionens generella uppdrag till alla vårdgivare är att vården ska vara patientfokuserad, kunskapsbaserad och effektiv, säker samt tillgänglig och likvärdig. Vad detta betyder för ambulanssjukvården beskrivs nedan.

Patientfokuserad vård

Detta innebär att invånarna ges bästa möjliga förutsättningar att få uppleva och känna trygghet i att en effektiv hälso- och sjukvård finns tillgänglig när den behövs. Patienten/närstående bemöts med respekt och vården/transporten präglas av omtanke och trygghet.

Kunskapsbaserad och effektiv vård

Den prehospitala vården karaktäriseras av en hög vårdkvalitet och en god säkerhet och har sin grund i vetenskap och beprövad erfarenhet. En ökad samverkan med övrig hälso- och sjukvård utvecklas successivt. Målet är att för olika sjukdomstillstånd/motsvarande etablera och utveckla en sammanhållen vårdkedja.

Säker vård

Region Halland arbetar systematiskt för att öka patientsäkerheten genom att analysera, fastställa och undanröja orsaker till risker, tillbud och negativa händelser där en patient har eller kunde ha kommit till skada.

Tillgänglig och likvärdig vård

Verksamheten organiseras så att det dygnet runt ger förutsättningar för god tillgänglighet och vård på lika villkor. Alla patienter behandlas likvärdigt oavsett kön, ålder, funktionshinder, social position, etnisk eller religiös tillhörighet samt sexuell identitet.

Vårdkedjor för akut omhändertagande av olika sjukdomstillstånd/motsvarande ska utvecklas successivt. Detta arbete kräver samverkan mellan ambulanssjukvården, mottagande vårdenheter, berörda specialister och SOS Alarm. Regionens inriktning är att patienterna ska tas om hand i en väl samordnad vårdkedja där övergångarna mellan olika vårdenheter är säkerställda. Nyckelord är samverkan och processtänkande. Syftet är att ge patienterna bästa möjliga vård och omvårdnad samt att minimera tiden från första kontakt med ambulanssjukvården, medicinsk behandlingsinsats och till ankomst till rätt mottagande vårdnivå.

5.2 Litet län, begränsat underlag och spridd geografi

Halland är ett litet län och bedömningen är att regionen har ett för litet patientunderlag för att motivera en särskild psykiatrisk ambulansenhet (prehospital psykiatrisk resurs). Patientunderlaget har även en relativ stor geografisk spridning. En särskild psykiatrisk ambulansenhet medför även en kostnadsökning. I nuläget har regionen dessutom betydande problem med att rekrytera psykiatrisjuksköterskor till den ordinarie vården.

5.3 Utveckla det akuta omhändertagandet

Utgångspunkten är att ambulanssjukvården ska omhänderta alla patientgrupper oavsett sjukdom, dvs. även personer med svår psykisk ohälsa. För att utveckla det akuta omhändertagandet av personer med psykisk ohälsa och säkerställa God vård behövs en ökad samverkan mellan främst ambulanssjukvården och de psykiatriska verksamheterna. Utvecklingsarbetet handlar om insatser för bättre bedömning och hänvisning av patient till rätt vårdnivå.

Den pågående genomlysningen av psykiatrin pekar på möjligheten att starta **mobila team** inom psykiatrin för bedömning och omhändertagande på plats som inte kräver ambulanssjukvårdens resurser. Goda erfarenheter av sådana mobila team finns sedan tidigare i andra landsting, t.ex. Östergötland och Västra Götaland. Mobila team bedöms även minska behovet av inläggning på vårdavdelning². Förslag som redan nu diskuteras inom psykiatrin är en utveckling med mobila team för att stödja patienten i dess hemmiljö och uppnå en bättre samverkan med kommun och närsjukvård. Detta kommer sannolikt även påverka innehållet i den psykiatriska vården och samtidigt avlasta ambulanssjukvården.

² *Hur har de mobila omvårdnadsteamerna påverkat användningen av psykiatrisk slutenvård?* Mats Ekermo och Roland Svensson, Mälardalens Högskola (2016-08).

Region Halland /	
2015 -11- 17	
RS150407	
Dnr	
Handl	LEAP, STAFFAN J.

**Motion om att utreda möjligheterna att
införa Prehospital Psykiatrisk Resurs i Halland**

I våras i Stockholm provades, utvärderades och permanentades i Stockholms Läns Landsting en psykiatriambulans en så kallad PAM. Runt om i landet läggs nu motioner om liknande verksamheter från diverse olika partier. Nu i höst har Ambulanssjukvården Sahlgrenska Universitetssjukhus dragit igång ett projekt med Prehospital Psykiatrisk Resurs, PPR, vilket på mycket kort tid redan har rönt framgång. PPR är en psykiatrisjuksköterska som följer med ambulanssjuksköterskan i en Bedömningsbil men som också kan följa med polisen ut vid behov. Med lägre befolkningsunderlag är det kanske inte i samma mån görbart att införa en PAM medan en PPR borde vara rimligt för verksamheten. Införandet av PPR bör kunna leda till effektivare vårdkedja, ett bättre bemötande för patienterna, samt avlasta övriga som idag är inblandade i vårdkedjan, som akutsjukvården och polisen.

Vi yrkar därför att:

Regionen skyndsamt utreder möjligheterna att införa Prehospital Psykiatrisk Resurs, PPR i verksamheten

Regiongruppen Vänsterpartiet

genom Agnes Hulthén